

Nr 27.

Ankom till riksdagens kansli den 2 juni 1919 kl. 4 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 27 i anledning av andra kammarens beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av herr Normans m. fl. motion, nr 404, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 355, angående anslag till lantmäteriväsendet m. m.

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 404, som remitterats till utskottet, har herr Norman m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Konungen anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t före utfärdandet av förordning om mätning taga under omprövning, huruvida icke genom omarbetning av bestämmelserna om finmätning ett beslut om dess användning på landsbygden ej bleve beroende av förrättningsmannens godtycke.

Motionen.

Till stöd för denna hemställan ha motionärerna anfört följande:

» Enligt vederbörande departementschefs anförande i det propositionen nr 355 bifogade utdrag av statsrådsprotokollet synes icke däri omnämnda förslag till mätningförordning komma att underställas riksdagen för yttrandes avgivande.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 12 saml. 2 avd. 25 häft. (Nr 27) 1

Då det emellertid är ytterst önskvärt, att särskilt bestämmelserna om när finmätning skall användas måtte få en mindre svävande avfattning än den i § 4 förekommande, torde en av riksdagen uttalad önskan därom vara befogad. Det bör nämligen ur allmän synpunkt vara angeläget att genom så långt möjligt tydliga bestämmelser förekomma tvister och besvär. För markägarna är det en ganska viktig sak, att icke mot deras vilja en dyrbarare mätningsmetod onödigtvis komme att användas. Den 4 § mom. 1 lyder sålunda: »Finmätning bör äga rum, då mätningens ändamål sådant kräver, och företrädesvis användas i fråga om mark med högre värde såsom i stad eller annan ort med större sammanträngd befolkning eller där större byggnadsverksamhet är att förvänta, *så ock eljest då särskilda förhållanden påkalla sådan mätning.*» Det bör vara ganska tydligt, att bland annat den sista delen däri med orden: »*är att förvänta, så ock eljest*» etc. komme att ge anledning till tvister och besvär, vilka effektivt förekommas endast i det fall, att enligt mom. 2 sakägarna samfällt önska finmätning. Den tanken ligger därför nära till hands, att genom en skarpare precisering och begränsning i mom. 1 av i vilka fall en finmätning måste användas, göra användningen därav i andra fall beroende av sak- eller markägarnes samtycke.»

Över motionen har utlåtande avgivits av kungl. lantmäteristyrelsen, och är detta utlåtande härvid fogat såsom bilaga.

1917 års lant-
mäterikom-
missions för-
slag till mät-
ningsförord-
ning.

Sedan efter bemyndigande av Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet i juli 1917 tillkallat sakkunniga för att under benämningen 1917 års lantmäterikommission biträda inom departementet vid ytterligare utredning av vissa lantmäteriväsendet berörande frågor samt vad med dem ägde sammanhang, hava de sakkunniga den 30 november 1918 avlämnat bl. a. förslag till förordning angående sättet för utförande av vissa mätningsarbeten m. m. (mätningsförordning).

Enligt 1 kapitlet 1 § i nämnda förslag skall förordningen avse planmätning och höjdmätning ävensom kartas upprättande, arealuträkning samt utstakning och utmärkande av ägogräns, där dylikt arbete utföres av lantmätare eller mätningsman i stad eller samhälle på grund av för dess tjänstemän gällande bestämmelser, så ock där det utföres av annan per-

son på grund av förordnande enligt stadgande i lagen om fastighetsbildning i stad.

Uti 2 kapitlet, upptagande de allmänna grunderna för planmätning, stadgas i 3 §, att planmätning med hänsyn till noggrannheten skall utföras antingen såsom *finmätning* eller *vanlig mätning*. *Numerisk* kallas sådan mätning [finmätning eller vanlig mätning, stommätning (bestämmande av vissa med hänsyn till mätningens ändamål erforderliga huvudpunkter och huvudlinjer) eller detaljmätning], vid vilken längder och vinklar ersätts i siffror på sådant sätt att karta enligt dessa sedermera kan upprättas. *Grafisk* kallas sådan mätning, vid vilken längder och vinklar vid mätningstillfället helt eller delvis direkt avbildas å karta. Förslaget föreskriver i 5 §, att vid finmätning stommätning skall utföras numeriskt och ske medelst triangel- och polygonmätning eller endera av dessa mätningar.

4 § i förslaget är av följande lydelse:

»1. Finmätning bör äga rum, då mätningens ändamål sådant kräver, och företrädesvis användas i fråga om mark med högre värde såsom i stad eller annan ort med större sammanträngd befolkning eller där större byggnadsverksamhet är att förvänta så ock eljest, då särskilda förhållanden påkalla sådan mätning.

2. Då sakägarna samfällt äska finmätning, skall sådan äga rum. I övrigt bestämme förrättningsmannen, såframt ej härom finnes särskilt stadgat, huruvida i vad mån finmätning eller vanlig mätning skall ifrågakomma. Anmäles missnöje med förrättningsmannens beslut, skall denne ofördröjligen underställa frågan lantmäteristyrelsens prövning. Ej må styrelsen avgöra frågan, med mindre vederbörande sakägare lämnats tillfälle att däri yttra sig.»

Genom bestämmelse uti 51 § av förslaget har samhälle eller enskild sakägare, som anser sin rätt vara förnärmad genom lantmäteristyrelsens beslut i fråga, som avses i 4 §, tillerkänts rätt att över sådant beslut anföra besvär hos Kungl. Maj:t.

Uti sin allmänna motivering har kommissionen under rubriken »Finmätning och vanlig mätning samt fixering av begreppen grafisk och numerisk mätning», anført följande:

Ur kommissionens motivering.

»Den primära synpunkten vid frågan om indelning av mätningar i tekniskt avseende är enligt kommissionens förmenande mätningens beskaffenhet. Denna betingas givetvis i varje särskilt fall av det ändamål, mätningen avser att tillgodose. Allt efter graden av den noggrannhet, som kräves, synas därför olika slag av mätningar kunna särskiljas. Kommissionen har ock vid den reglering av mätningsförhållandena, som är å bane, funnit en indelning i mätningar av högre och lägre kvalitet vara den rätta normen, och för sin del stannat vid att benämna mätning av förra slaget finmätning och av det senare vanlig mätning. Härvid har kommissionen ingalunda förbisett, att mot denna indelning icke utan fog kan resas den invändningen, att densamma saknar hävd i svensk mätningsteknik, där man hittills allenast rört sig med begreppen grafisk och numerisk mätning eller mätning efter siffermetoden. Då emellertid sistnämnda indelning, enligt vad utredningen här ovan torde giva vid handen, icke kan anses tillfredsställande ur den synpunkt, som i förevarande hänseende tillmätts grundläggande betydelse eler mätningens beskaffenhet, har kommissionen ej tvekat att bryta med praxis härutinnan.

Till stöd för den föreslagna formuleringen finmätning och vanlig mätning vill kommissionen åberopa, att en sådan avfattning får anses äga viss hemul å mätningsområdet i den förefintliga indelningen av avvägning i finavvägning och vanlig avvägning.

Finmätning och vanlig mätning åtskiljas därutinnan, att, på sätt den speciella motiveringen närmare utvisar, en mångfald särskilda föreskrifter meddelats med avseende å förstnämnda slag av mätning i syfte att åstadkomma tillförlitliga garantier för, att en sådan mätning uppfyller de höga krav å noggrannhet, som anses böra uppställas därå. För vinnande av detta ändamål hava bland annat en hel del särskilda bestämmelser angående s. k. felgränser uppställts i fråga om dylik mätning. Med felgränser avses att fastslå den noggrannhet, som måste uppnås vid verkställande av vissa tekniska åtgärder. I regel kunna fel ej undvikas vid arbeten av ifrågavarande slag. Dessa betingas av ofullkomligheter i de tekniska hjälpmedel, som stå vederbörande till buds, eller svårighet att övervinna ogynnsamma terräng- och väderleksförhållanden eller andra omständigheter, som inverka å mätningsresultatet och varöver mätningsmannen ej ens med den största omsikt förmår råda, men de kunna ock givetvis härröra sig av försummelse eller slarv från mätningsmannens sida.

Genom att uppställa felgränser vill man söka undvika, att mätningar, som äro uppenbarligen mindervärdiga, likväl godtagas och komma till an-

vändning. Felgränserna åsyfta sålunda att konstatera, huruvida vid mätningar större fel förefinnas, evad dessa bero på mätningsmannen eller andra faktorer. Äro sådana för handen, d. v. s. har den fastslagna felgränsen överskridits, skall ny mätning verkställas till den omfattning, som erfordras för ernående av den föreskrivna noggrannheten. Men felgränser avse ock understundom att vara en regulator å noggrannheten, såsom då denna uttryckes genom det normala medelfelet i ett flertal mätningar.

Med ett upptagande av mätningarnas indelning i första hand ur synpunkten av deras beskaffenhet i finmätning och vanlig mätning, har kommissionen ingalunda avsett att helt slopa indelningen i numerisk och grafisk mätning, utan allenast att hänvisa samma indelning till den sekundära ställning inom förordningen, densamma enligt kommissionens uppfattning bör intaga.

I förslaget kallas sådan mätning numerisk, vid vilken längder och vinklar erhållas i siffror på sådant sätt, att karta enligt dessa sedermera kan upprättas, medan en sådan mätning, vid vilken längder och vinklar vid mätningstillfället helt eller delvis direkt avbildas å karta, kallas grafisk; och gäller vad nu sagts, evad den mätning, varom är fråga, är att hänföra till finmätning eller vanlig mätning, stommätning eller detaljmätning.

Den uppfattning angående numerisk och grafisk mätning, som sålunda gjort sig gällande hos kommissionen, torde näppeligen få anses överensstämmande med hittills i allmänhet rådande uppfattning. I regel lärer väl den åsikten alltjämt vara förhärskande, att en numerisk planmätning endast då kan sägas vara för handen, när stommätningen skett genom triangel- och polygonmätning eller endera av dessa mätningar, med ett ord, som en nödvändig förutsättning för en numerisk mätning kräves enligt gängse uppfattning, att stommen till densamma utgöres åtminstone av ett polygonnät.

Kommissionen, som ingalunda vill förneka, att ett klarläggande av begreppen numerisk och grafisk mätning skulle vara synnerligen tilltalande, om en sådan indelning kunnat vidmakthållas, har emellertid kommit till det resultat, att så icke låter sig göra. Kommissionen förmenar nämligen, att begreppet numerisk mätning skulle erhålla en alltför snäv begränsning, om därunder allenast vore att hänföra sådan mätning, vid vilken detaljmätningen grundades å triangel- eller polygonmätning. Så snart genom direkt uppmätning av längder och vinklar resultat av mätning föreligger i vissa mått, även om dessa ej grunda sig å någon som helst trigo-

nometrisk bestämning av stomme, är enligt kommissionens uppfattning en numerisk mätning för handen. Å andra sidan synes böra erinras, att jämväl vid den mätning, som kommissionen kallar finmätning, förekomma moment av grafisk natur, exempelvis inmätning av ägoslag och vissa terrängföremål. Ett godtagande av den äldre åskådningen skulle ock logiskt leda därtill, att en detaljmätning, som sker medelst direkta mått, men ej är byggd på triangel- eller polygonnät, skulle vara att betrakta såsom grafisk mätning.

Det har emellertid varit väsentligen praktiska skäl, som föranlett kommissionen att taga avstånd från den äldre åskådningen. Erfarenheten har nämligen påvisat behovet att understundom kombinera de båda mätningemetoderna. Sålunda har det ofta befunnits lämpligt att anordna stommätningen numeriskt och detaljmätningen grafiskt. Polygonmätning av skärgårdsområden eller skogstrakter ställer sig ofta billigare än s. k. grafisk stommätning därav, medan den grafiska detaljmätningen av samma områden åtminstone i regel bliver billigare. I vissa fall kan åter en numerisk detaljmätning på s. k. grafisk stomme vara lämpligast. Så är exempelvis förhållandet inom ett starkt uppåtstående samhälle, som inom en snar framtid kan förväntas bli uppmätt efter moderna principer.

Kommissionen anser sig böra i detta sammanhang erinra därom, att densamma funnit det vara av synnerlig vikt, att även vid vanlig mätning gränslinjers eller gränspunkters rätta läge fastslås med direkta mått i förhållande till vissa fixpunkter, vadan kommissionen i 31 och 47 §§ av förslaget upptagit föreskrifter härom. Detta innebär enligt kommissionens mening, att även vid varje dylik mätning ett betydelsefullt numeriskt moment är tillfinnandes.

Då kommissionen sålunda ej velat vara med om att benämna allenast den mätning numerisk, som grundas å triangel- eller polygonmätning, samt icke heller funnit sig kunna stanna vid en sådan reglering, att en mätning säges vara numerisk eller grafisk, allt eftersom det numeriska eller grafiska momentet må anses övertvägande, vilket uppenbarligen i åtskilliga fall måste erbjuda avsevärda svårigheter att konstatera, har kommissionen i förslaget givit uttryck åt den uppfattningen, att, så snart resultatet av en mätning, den må vara helt eller delvis att betrakta som finmätning eller vanlig mätning, stommätning eller detaljmätning, finnes angivet i siffror, benämnas densamma numerisk, eljest grafisk.

Såsom förut erinrats, äger den metod, som kommissionen benämnt finmätning, avsevärda företräden framför den vanliga mätningen. Det

synes med hänsyn härtill givetvis böra övervägas, huruvida icke, då det nu gäller att införa moderna mätningsföreskrifter i vårt land, förstnämnda metod helt må vinna tillämpning, på sätt ock mera allmänt skett i utlandet. Emellertid är det påtagligt, att härvid den grundtanken måste göras gällande, att endast sådan mätningsmetod får användas, vars kostnad står i rimligt förhållande till markens värde och mätningens ändamål. Och då stora vidder av vårt land på grund av sitt ringa markvärde uppenbarligen ej kunna medelst finmätning, som under alla förhållanden åtminstone i avseende å detaljmätningen måste ställa sig dyrare än vanlig mätning, uppmätas till kostnad, som står i tillbörlig relation till markvärdet, har kommissionen funnit nödigt att allt fort låta vanlig mätning äga rum i alla fall, där icke på grund av markens värde eller särskilda förhållanden finmätning anses böra ifrågakomma.»

Beträffande innehållet av förslagets 4 § har kommissionen anfört följande:

»Denna paragraf innehåller föreskrifter, under vilka förhållanden finmätning eller vanlig mätning må ifrågakomma. Det ena eller andra mätningssättets användning betingas av det ändamål, mätningen i varje särskilt fall avser att tillgodose. Påtagligt är, att, om med en viss mätningförrättning åsyftas uppmätning av ett större samhälle, genom vilken mätning torde komma att skapas grundval för alla följande mätningar inom detsamma, helt andra krav måste ställas å en dylik mätningens noggrannhet, än om mätningens sätgården allenast avser ett mindre område på landsbygden med ringa markvärde. Det synes därför kommissionen, att mätningar i de med förordningen avsedda hänseenden i första hand böra indelas ur synpunkten av den noggrannhet, som med dem åsyftas. Närmast låge det givetvis härvid för handen, att låta indelningen av mätningar efter noggrannhetsgraden betingas av beskaffenheten av det område, vars avmätande i varje särskilt fall ifrågasättes. Med en sådan utgångspunkt borde man exempelvis komma till det resultatet, att varje mätning i stad utan åtskillnad skulle ske efter högre noggrannhetskrav än som uppställas för mätningar i allmänhet.

Specialmotivering för 4 §.

En dylik principståndpunkt intog 1911 års fastighetsregisterkommitté. Efter att hava erinrat, att varken den grafiska eller siffermätningensmetoden bör bliva obligatorisk hos oss, anförde sålunda kommitterade: 'Från denna regel bör dock ett bestämt undantag göras beträffande uppmätning av städer och stadsliknande samhällen. Vid denna mätning, där fråga är om jord,

som till följd av sitt läge har större värde än jord i allmänhet, och där det är nödvändigt att med största noggrannhet inmäta en mängd för den bestående fastighetsindelningen betydelsefulla detaljpunkter, bör givetvis siffermetoden såsom ägnad att tillfredsställa kraven på en så vitt möjligt exakt ägomätning i allt väsentligt komma till användning.'

Emellertid får det ej förglömmas, att jämväl inom stad åtskilliga mätningar förekomma, vid vilka en högre noggrannhetsgrad vid mätningen ej synes erforderlig, exempelvis inom område, som ej ingår i tomtindelning eller där inom överskådlig tid någon större byggnadsverksamhet ej är att förvänta.

Å andra sidan torde, på sätt 1911 års kommitterade ifrågasatt, med stad i nu förevarande hänseende böra jämföras andra samhällsbildningar med större sammanträngd befolkning eller där mera avsevärd byggnadsverksamhet kan förväntas, då jämväl i dessa fall marken i regel betingar ett högre värde. Det lär därför med visst berättigande kunna ifrågasättas att låta markvärdet vara avgörande vid bedömandet, om en finmätning må ifrågakomma eller icke.

Då kommissionen emellertid funnit det synnerligen önskvärt, att finmätning vinner insteg i vårt land i så stor omfattning, som utan olägenhet eller alltför dryg kostnad kan ske, har kommissionen ej velat stanna vid en sådan normering av finmätningens användning. Många fall låta sig nämligen tänkas, där markvärdet väl ej skulle berättiga en finmätning, men en dylik icke desto mindre av sakägare äskas, liksom ock att särskilda förhållanden göra sådan mätning ändamålsenlig. Då de förhållanden, som betinga finmätning, icke under alla omständigheter kunna hänföras till mätningens områdes markvärde, och någon annan objektivt giltig grund för berörda mätningens användning ej synes tillämplig, har kommissionen funnit det böra, så framt ej härom finnes särskilt stadgat, överlåtas åt förrättningsmannens prövning att avgöra, om och i vad mån finmätning eller vanlig mätning skall ifrågakomma. Med sagda undantag avser förslaget exempelvis stadgandet i 7 kap. 6 § av lagen om fastighetsbildning i stad, huru nymätning för upprättande av registerkarta skall ske.

Givetvis bör förrättningsmannens nämnda prövning ej vara slutgiltig. Förslaget upptager därför föreskrift, att det åligger förrättningsmannen att, om missnöje anmäles med hans beslut härutinnan, ofördröjligen underställa frågan lantmäteristyrelsens prövning. Då det måste anses av vikt, att, innan styrelsen slutligen avgör ärendet, vederbörande sakägare beredas tillfälle att yttra sig däri, har särskild föreskrift meddelats, att styrelsen ej

får pröva frågan, utan att sakägare beretts tillfälle att avgiva dylikt yttrande. På sätt av 51 § i förslaget inhämtas, har kommissionen ansett sig böra föreslå rätt till fullföljd av talan jämväl mot styrelsens beslut i frågan. Det har nämligen syntts kommissionen, som om med hänsyn till frågans avsevärda ekonomiska innebörd för vederbörande sakägare, det icke bör berövas denne möjlighet att få hithörande frågor avgjorda i högsta instans.»

Uti sin ovan återgivna motivering har lantmäterikommisionen uttalat önskvärdheten av att finmätningen vunnit insteg i vårt land i så stor omfattning, som utan olägenhet eller alltför dryg kostnad kunde ske; och jämväl utskottet inser till fullo betydelsen av att i vårt land sådana jordmättningsmetoder bliva gängse, som kunna i största möjliga mån innebära garantier emot inträdande osäkerhet i avseende å ägovidders omfång samt tvister härom.

*Andra kam-
marens ut-
skott.*

Med all rätt har kommissionen emellertid i sitt betänkande betonat, att endast sådan mättningsmetod finge användas, vars kostnad stode i rimligt förhållande till markens värde och mätningens ändamål. Och betydelsen av sistnämnda synpunkt framträder med så mycken större skärpa, som de mättningsmetoder, vilka av kommissionen upptagits under beteckningen finmätning (triangel- och polygonmätning), såvitt utskottet kunnat döma, i förhållande till den vanliga mätningen torde komma att innebära väsentligen ökade förrättningskostnader.

Ur denna synpunkt och med tanke särskilt på de för vårt land säregna förhållandena har utskottet utan svårighet kunnat sätta sig in uti den tankegång, varå förevarande motion vilar. Motionen avser nämligen att betona nödvändigheten av att vid genomförandet av en lagstiftning rörande mättningsförfarandet positiva garantier skapas emot, att det dyrbarare mättningsförfarandet må, såvitt icke vederbörande sakägare äro därom ense, komma till användning i vidare mån än som överensstämmer med de av kommissionen själv angivna grunder.

Motionärerna hysa den uppfattningen, att den av lantmäterikommisionen föreslagna bestämmelsen rörande den ordning vari skall avgöras, huruvida finmätning bör äga rum (§ 4), icke innefattar tillfredställande garantier i ovan angivna hänseende.

Efter att hava underkastat motionärernas berörda uppfattning en ingående granskning anser sig utskottet kunna uttala, att, enligt utskottets förme-

nande, fog icke torde saknas för de farhågor, varåt motionärerna i motionen givit uttryck.

Då kommissionen uti förevarande paragraf skolat bestämma det omfång, vari finmätning bör äga rum, har — jämte den allmänna regeln, att så bör ske, då mätningens ändamål kräver sådan mätning — upptagits föreskrift, att finmätning företrädesvis bör användas i fråga om mark med högre värde såsom i stad eller annan ort med större sammanträngd befolkning eller där större byggnadsverksamhet är att förvänta. Här har alltså angivits en grupp av fall, beträffande vilka man velat uttryckligen framhålla, att mätningens ändamål betingar, att densamma företages med den större noggranhet och framtida säkerhet, som finmätningen i förhållande till den vanliga mätningen representerar.

Emot den sålunda föreslagna formuleringen lärer i stort sett intet vara att erinra, såvitt densamma hänför sig till förhållandena i städer eller andra sådana orter, som därmed avses.

Annorlunda ställer sig saken ifråga om tillägget »så ock eljest, då särskilda förhållanden påkalla sådan mätning».

Den fulla innebörden av detta tillägg framträder emellertid först vid en erinran därom, att mätningsförordningens tillämplighetsområde avsetts att utgöras icke allenast av tomtmätningar inom städer och andra tätare bebyggda samhällen utan av alla lantmäteriförättningar, och att mätningsförordningens bestämmelser sålunda skulle komma i betraktande även för den rena landsbygdens vidkommande.

Det är i första hand med avseende å sistnämnda förhållande, som utskottet ansett motionärernas synpunkter vara värda beaktande.

Redan inom lantmäterikommissionen hava betänkligheter yppats gent emot den i förslaget antagna ståndpunkten i fråga om förordningens tillämplighetsområde. Uti en vid kommissionens betänkande fogad reservation har sålunda en av de sakkunniga, vice stadsingenjören i Stockholm O. Myrberg, framhållit, att, då i stort sett stad och land i många fall beträffande mätningsväsendet och fastighetsbildningen stode i motsatsförhållande till varandra, något som även statsmakterna de facto erkänt i och med stiftandet av en från landsbygden motsvarande föreskrifter i väsentliga delar vitt skild fastighetsbildningslag, det rationellaste syntes vara att taga steget fullt ut även i avseende på mätningsförordningen och därvid fastställa en särskild mätningsförordning för stad och en annan i vissa avseenden avvikande mätningsförordning för landet. Reservanten har vidare anført, att de allmängiltiga bestämmelserna om finmätning och vanlig

mätning torde böra gälla både stad och land, så att mätningarna såväl i stad som å land kunde klassificeras i avseende å deras noggranna utförande i samma generellt gällande noggrannhetsbestämmelser för finmätning eller vanlig mätning, men då själva handläggandet av dessa förrättningar ur både det allmännas och det enskildas intressen i flera avseenden vitt skilde sig från varandra i stad och på land, så torde även mättningsförordningarna i dessa avseenden böra skilja sig från varandra.

Beträffande de av reservanten sålunda frambållna synpunkter torde visserligen böra anmärkas, att de närmast synas grunda sig på reservantens uppfattning, att enhetligheten ifråga om förordningens tillämplighetsområde åvägabragts med uppoffringar beträffande städernas intressen i syfte att vinna tillämplighet för förordningen jämväl vidkommande landsbygden.

Alldeles bortsett härifrån läser emellertid den av reservanten frambållna skillnaden emellan hithörande förhållanden i stad och på landet vara av stor betydelse vid bedömande av det spörsmål, som nu i anledning av förevarande motion är föremål för utskottets prövning.

Olikheten i förhållandena i stad och på land framträda uti nu förevarande hänseende framför allt därutinnan, att de å landet förekommande mättningsförrättningarna sinsemellan erbjuda varierande typer i vida större utsträckning än motsvarande förrättningar i städerna. Under det att i städerna i allmänhet det endast bliver fråga om tomtmätningar, skulle beträffande landsbygden förordningens bestämmelser komma i tillämpning i samband med allehanda genom skifteslagstiftningen reglerade förrättningar, laga skiften och andra delningar, hemmansklyvningar, ägostyckningar, ägotbyten, rågångsförrättningar m. m.

Det är uppenbart, att enhetligheten beträffande stadsförrättningarna är ägnad att i väsentlig mån minska de betänkligheter, som må kunna anföras gent emot den befogenhet vid val av mätningssätt, som förslaget avsett att lägga i förrättningsmannens hand, och detta så mycket mera som sistnämnda förrättningar till själva sin beskaffenhet motsvara just den i förordningen givna och riktiga förutsättningen för att finmätning bör äga rum.

En helt annan innebörd erhåller givetvis den föreslagna bestämmelsen ifråga om landsbygden i vårt land med dess synnerligen skiftande jordförhållanden och där förekommande olikheter beträffande folktäthet och andra samhällseliga faktorer.

Betydelsen av att åstadkomma starka garantier emot att vid vanliga skiftesförrättningar finmätning tillgripes, där bindande skäl härför ej före-

ligga, torde framgå av den kritik, som av den ovannämnde reservanten, ehuru delvis från annan synpunkt än den nu närmast ifrågakomna, presterats rörande innebörden av den föreslagna avfattningen av 4 § 2 momentet i mättningsförordningen. I reservationen, som i denna del synes utskottet giva en belysande framställning av vissa med finmätningen förknippade förhållanden, har reservanten bl. a., efter att som sin mening hava framhållit, att rikets allmänna kartverk i stället för lantmäteristyrelsen borde avgöra, om anslutning lämpligen bör ske till dess triangelpunkter eller icke, anfört följande:

»I samband härmed måste framhållas, att varje fackman måste reagera emot kommittémajoritetens beslut (4 § 2 mom.) att ställa en triangelmätning i beroende av viss speciell mättningsförrättning, t. ex. en förrättning, som hör till nybildning av en fastighet. Om en köpare förvärvat visst markområde för att med största möjliga hast bebygga detsamma, samt för att få lagfart och inteckning i och för avstyckning vänder sig till en lantmätare, som vill komma över ett triangelmättningsarbete och som t. ex. erhåller förordnande att verkställa en dylik avstyckning, så kan denne bestämma, att finmätning och därvid triangelmätning skall tillämpas, vilket efter diverse tidsförlust för överklagande t. ex. blir fastställt, vidare skall mätningen t. ex. anslutas till rikets nät efter ånyo remiss till lantmäteristyrelsen; sedan skall triangelnätets uppmätning verkställas, vilket då måste, vad högre ordningens nät beträffar, ske över hela samhället samt vidare sekundärnät samt polygon- och därefter detaljmätning ske. Markägaren skall sålunda invänta t. ex. inmätning av en hel stads triangelnät, i ty att man icke lämpligen kan göra en separatriangelmätning för en avstyckning och en annan mättningsman en annan separatriangelmätning för en annan avstyckning inom samma samhälle, varjämte ägaren till exempelvis ett jämförelsevis obetydligt markområde kan ha att vänta ut stadens triangelmätning i avseende på triangelnät, innan han kan få sitt obetydliga område avstyckat. Att ett sådant förhållande är ohållbart, torde ätt inses.

I allmänhet torde därför upprättandet av ett triangelnät böra utgöra ett särskilt arbete eller förrättning för sig, varöver en kommun eller flera markägare över sammanlagt ett större område tillsammans bestämma, samt triangelnätet huvudsakligen inriktas på att utgöra ett stöd för alla samtliga mättningsförrättningar för en större ägotrakt, naturligen så vitt ej någon enskild markägare eller invånare vill bestrida kostnaderna för en dylik triangelmätning; och måste triangelnätets utsträckning bestämmas dels med

hänsyn till dess anslutning till rikets nät och dels med hänsyn till naturliga avgränsningar eller efter begränsningslinjer för samhällets sannolika bebygganden eller annan utveckling. Triangelnätet bör då verkställas om ej direkt under rikets allmänna kartverk, så likväl beträffande större huvudnät enligt dettas anvisningar i fråga om anslutningar till rikets nät. Skulle kommittémajoritetens förslag bli antaget, skulle dess tillämpning bli till förfång både för triangelmätningens rationella utveckling och tillämpning på detaljmätning samt för fastighetsbildningens lugna fortskridande inom tätare bebyggda samhällen.»

I detta sammanhang torde ytterligare böra påpekas ett förhållande, som icke lär sakna betydelse vid förevarande frågas bedömande. Enligt föreliggande förslag till lag om skifte kommer framdeles även jordavsondringsinstitutet att hänföras till de förrättningar, vilka skola utföras av lantmätare (låt vara utan att särskilt förordnande därför skulle erfordras). Den utökning av mätningförordningens tillämplighetsområde, som genomförande av berörda nya bestämmelser skulle medföra, ävensom den allmänna betydelsen därav, att jordavsondringsinstitutet icke hämmas i sin utveckling genom att avsondringsförrättningar i kostnadsavseende göras över hövan betungande, synes utskottet vara förhållanden, som i sin mån berättiga ett beaktande av motionärernas nu framförda synpunkter. Ut i sitt i ärendet avgivna utlåtande har lantmäteristyrelsen icke ingått i någon saklig granskning av de synpunkter, som i motionen kommit till synes. Styrelsen har inskränkt sig till ett betonande därav att, enligt styrelsens uppfattning, tillräckliga garantier uti förevarande hänseende blivit föreslagna genom bestämmelserna om underställning samt klagorätt emot styrelsens beslut.

Av vad utskottet ovan anfört lär emellertid framgå, att utskottet såvitt avser hit hörande förhållanden å landsbygden kommit till den uppfattningen, att vid egentliga lantmåteriförrättningar vederbörande sakägare borde tillförsäkras rätt till direkt medverkan vid fattande av beslut om finmätning. Utan att vilja i minsta mån ifrågasätta lantmäteristyrelsens förutsättningar att utöva den enligt förslaget styrelsen tillagda prövningsbefogenhet, håller utskottet före, att det av utskottet åsyftade förfarandet skulle stå i bättre överensstämmelse med hittills å landsbygden gängse åskådningssätt, än det i förslaget förutsatta, och ändock icke innebära något hinder för det av lantmåterikommissionen uttalade önskemål, att finmätning måtte vinna insteg i vårt land i så stor utsträckning, som utan olägenhet eller alltför dryg kostnad kunde ske.

Utskottet tilltror sig icke att kunna angiva de närmare bestämmelser, som borde inflyta i förordningen för att möjliggöra den ifrågasatta medverkan från sakägarnas sida vid fattande av beslut om finmätning vid lantmåteriförrättning å landet. Nämnas må emellertid, att inom utskottet den tanken framkommit, att jämväl i det fall att samtliga sakägare vore ense därom, att finmätning icke vore erforderlig, härvid skulle bero. I samband härmed har ifrågasatts, huruvida icke, därest beslut i mätningsfrågan fattats av förrättningsmannen, underställning borde äga rum hos eller talan däremot såsom i andra fall enligt skiftesstadgan få fullföljas till vederbörande domstol, ägodelningsrätten, hos vars lekmannaedamöter funnos tillräcklig kännedom om lokala och andra för frågans rätta bedömande erforderliga förhållanden. Att de rent mätningstekniska synpunkterna härigenom ej behövde åsidosättas, framgår av det förhållande, att enligt nu gällande bestämmelser till ägodelningsrättens granskning hänskjutna lantmåteriförrättningar i allmänhet underkastas särskild lantmåteriteknisk granskning.

Motionärerna hava antytt, att de i motionen åsyftade garantier vore att vinna genom en skarpare precisering och begränsning i mom. 1 om i vilka fall en finmätning måste användas.

Utskottet, som icke kunnat undgå att finna, att det skulle möta stora svårigheter att i förordningen på ett tillnärmelsevis tillfredsställande sätt närmare angiva de särskilda fall, då finmätning borde ifrågakomma, har trots, att motionärernas syftemål skulle kunna på ett minst lika effektivt sätt uppnås genom att vid förordningens slutliga utformning i denna punkt hänsyn toges till de av utskottet härovan angivna synpunkter.

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet,

att andra kammaren i anledning av herr Normans m. fl. motion nr 404 måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t vid prövning av 1917 års lantmåterikommissions föreliggande förslag till mätningsförordning taga under övervägande, huruvida icke större garanti än den, som innefattas uti 4 § av nämnda förslag, kunde beredas, emot att finmätning vid lantmåteriförrättningar å landsbygden emot vederbörande sakägares önskan komme till användning i vidare mån än som överensstämmer med de här ovan angivna grunder.

Andra kam-
marens beslut.

Andra kammaren beslöt för sin del bifalla sitt tillfälliga utskotts hemställan. Detta beslut har delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts hemställan avser, att vid utfärdande av ny mättningsförordning måtte beaktas vissa synpunkter i fråga om tillämpning av s. k. finmätning på landsbygden.

Utskottet delar visserligen den meningen, att jordägarna böra beredas större inflytande på frågan om finmätningens användning än som framgår av lantmäterikommissionens förslag till mättningsförordning, men utskottet anser sig dock böra framhålla, att frågan om utfärdande av mättningsförordning ingår som ett led i Kungl. Maj:ts proposition nr 355 till innevarande riksdag angående anslag till lantmäteriväsendet samt att jordbruksutskottet i sitt över propositionen avgivna utlåtande nr 103 gjort bestämda uttalanden om en blivande mättningsförordning, varvid i hr Öbergs med fleres avgivna reservation framföres samma synpunkter som av motionären Norman och av andra kammarens tredje tillfälliga utskott.

Då riksdagen således vid sitt beslut över ovannämnda jordbruksutskottets utlåtande kommer i tillfälle att taga ställning även till frågan om ny mättningsförordning och herr Normans m. fl:s motion således kan anses bliva besvarad genom riksdagens beslut rörande herr Öbergs m. fl:s reservation, anser utskottet sig icke böra tillstyrka en särskild skrivelse i samma ärende i enlighet med andra kammarens beslut.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 2 juni 1919.

På utskottets vägnar:

OSKAR NYLANDER.

Närvarande: herrar *Nylander, Alkman, Jespersen, Tengvall* och *Johansson*.

Bilaga.

Till Konungen.

Till åtlydnad av Eders Kungl. Maj:ts nådiga befallning den 15 innevarande månad till lantmäteristyrelsen att inkomma med utlåtande över motionen nr 404 i riksdagens andra kammare med viss framställning i anledning av förslaget till mättningsförordning, tillåter sig styrelsen i underdånighet anföra följande.

Motionärernas hemställan går ut på, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t före utfärdandet av ovanberörda förordning taga under omprövning, huruvida icke genom omarbetning av bestämmelserna om finmätning ett beslut om dess användning på landsbygden ej bleve beroende av förrättningsmannens godtycke.

Bestämmelserna om användning av de båda olika slagen av ägomätning, finmätning eller vanlig mätning, återfinnas i 4 § uti ovan öfvermälda förslag. Första mom. innehåller bestämmelser, när finmätning *bör* äga rum. Här stadgas, att finmätning bör användas i fråga om mark av högre värde såsom i stad eller annan ort med större sammanträngd befolkning eller där större byggnadsverksamhet är att förvänta, så ock eljest då särskilda förhållanden påkalla sådan mätning.

Härefter meddelas i andra mom. bestämmelser i fråga om sättet för besluts fattande i ämnet. Här föreskrives först och främst, att finmätning skall äga rum, då sakägarna *samfällt* önska det. I annat fall äger förrättningsmannen, så framt ej i ämnet finnes särskilt stadgat (se 7 kap. 6 § fastighetsbildningslagen) bestämma, huruvida och i vad mån finmätning eller vanlig mätning skall ifrågakomma, dock att, därest missnöje anmäles med förrättningsmannens beslut, frågan skall ofördröjligen underställas lantmäteristyrelsens prövning, varjämte tillagts, att styrelsen ej må avgöra frågan med mindre vederbörande sakägare lämnats tillfälle att yttra sig däri. Av förslaget 51 § framgår, att lantmäteristyrelsens beslut i frågan kan i vanlig ordning överklagas.

Med hänsyn till de sålunda föreslagna bestämmelserna är det, enligt lantmäteristyrelsens mening, så långt ifrån att användning av finmätning kan sägas vara beroende av förrättningsmannens godtycke, som tillfredsställande garantier häremot synas vara beredda genom bestämmelser i såväl materiellt som formellt avseende. Remissakten återställles.

Stockholm den 17 april 1919.

Underdånigst

K. RHODIN.

Alfred Eriksson.

Föredragande.

Joh. Hamrin.